

Filip Galović
Zagreb

VRSNA MONOGRAFIJA O ŠTOKAVSKIM IKAVSKIM GOVORIMA GORSKOGA KOTARA

Mirjana Crnić Novosel, *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru*,
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2019.

Godine 2019. objelodanjena je knjiga *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru* Mirjane Crnić Novosel, djelatnice Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Podružnice u Rijeci na Odjelu za dijalektologiju. Nakladnik je Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, urednici su Željko Jozić i Silvana Vranić, a recenzenti Mira Menac-Mihalić i Perina Vukša Nahod.

Ova vrijedna knjiga *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru* obasiže 242 tvrdo ukoričenih stranica, a podijeljena je na 8 poglavlja s nizom potpoglavlja.

Prije prvoga (uvodnoga) poglavlja dolazi predgovor te popis pokrata, kratica i simbola. Prvo poglavlje *Uvod* obuhvaća uvodne napomene, ciljeve istraživanja i metodologiju istraživanja. Tako se saznaje da je na području današnjega Gorskoga kotara dominantan kajkavski goranski dijalekt, a čakavski su i štokavski govori prisutni u manjem broju. U štokavske govore toga prostora ulaze ikavski govori u naseljima Lič, Mrkopalj i Sunger koji su predmetom ove opsežne studije. Riječ je o govorima smještenima na zapadu Gorskoga kotara koji su okruženi čakavcima (Slavica, Brestova Draga, središnji dio Staroga Laza) te kajkavcima (Fužine, Vrata, Belo Selo, Begovo Razdolje). Dosada su ovi govori pripajani novoštokavskom ikavskom

dijalektu iako su u govorima Mrkoplja i Sungera opservirane i čakavske značajke. Naime, dosadanja su istraživanja isticala znatan broj čakavskih karakteristika u govoru Mrkoplja, dok se Sunger držao poštovavljenim čakavskim govorom, a jedino je govor Liča obilježen isključivo štokavskim crtama. Interesantno je istaći da u svima trima nabrojenima govorima nisu prodrle kajkavske posebnosti, pa i unatoč susjedstvu i dugoročnomu suživotu. Spomenuti se govori u dosadanjoj literaturi drže neautohtonima gorskokotarskim govorima čiji su govornici u migracijama pred Osmanlijama naselili ovo područje. Obično se smatra da je riječ o doseljenicima s područja sjeverne Dalmacije (između Zemunika i donjega Pozrmanja), no postoje i drugačije pretpostavke. Ciljem je ove knjige bilo na temelju sustavne fonološke i morfološke analize govora Liča, Mrkoplja i Sungera rasvijetliti njihovu poddijalektnu pripadnost unutar novoštokavskoga ikavskoga dijalekta te usporednom analizom ovih triju govora utvrditi njihovu međusobnu diferencijaciju. Isto se tako željelo usporedbom prikupljenih i obrađenih rezultata istraživanja s podacima objavljenima u pojedinačnim opisima štokavskih ikavskih govora između Krke i Neretve, Makarskoga primorja, Imotske i Cetinske krajine, jugozapadne Like, podvelebitskih bunjevačkih govora te štokavskih i šćakavskih govora zapadne Hercegovine i zapadne Bosne izdvojiti izoglose kojima se utvrđuje podrijetlo gorskokotarskih štokavskih ikavskih govora. Obilat je materijal koji se podastire i analizira u knjizi prikupljen dugotrajnim terenskim radom. Autorica je kombinirala dvije uvriježene metode: slobodne/nevezane razgovore te posebno koncipiran kvestionar. Podroban se terenski rad odvijao nekoliko godina u više faza, počev od 2008. godine. Što se tiče odabira govornika, riječ je o starijemu svijetu, koji je odabran prema tradicionalno utvrđenim dijalektološkim kriterijima. Pri fonološkim opisima govora svih triju gorskokotarskih štokavskih ikavskih govora u ovoj je knjizi analiza izvršena prema tradicionalnim dijalektološkim fonološkim opisima štokavskih sustava, a na jednak se način pristupilo i morfološkoj analizi, koja je provedena prema recentnijim dijalektološkim morfološkim prikazima. Pored sinkronijskoga, korisnim se u objema analizama pokazao i dijakronijski prikaz fonoloških i morfoloških ovjerenih jedinica.

U drugome se opširnome poglavlju naslovljenome *Gorski kotar* u prvome dijelu bilježe bitne povijesne i demografske činjenice. Korisno je ovom prilikom istaknuti da je popisom stanovništva 2011. godine Lič imao 504,

Mrkopalj 755, a Sunger 326 stanovnika. U drugome se dijelu govori o raznolikosti, odnosno o tronarječnosti Gorskoga kotara, a spominju se i razna tumačenja predmigracijskoga dijalektoga stanja u Gorskome kotaru. Prilika je i ovdje izdvojiti da kajkavski govori danas zauzimaju premoćan dio gorskokotarskoga područja, a teritorijalno nisu povezani s glavnim kajkavskim područjem u sjeverozapadnome dijelu Hrvatske pa se često u literaturi drže rubnima. Na temelju se određenih razlika, osobito u vokalizmu i prozodiji, u suvremenijoj literaturi kajkavski govorni tip u Gorskome kotaru dijeli na istočni (manji) i zapadni (veći) dio. Istočnomu se poddijalektu pripajaju govori u mjestima Lukovdol, Gorenci, Dolenci, Podvučnik, Rtić, Draga Lukovdolska, Nadvučnik, Vučnik, Severin na Kupi, Močila, Klanac, Damalj, Plešivica Lukovdolska, Rim, Lipje Bosiljevsko, Mali Jadrč, Veliki Jadrč, Smišljak i Osojnik, a zapadnomu se poddijalektu pripajaju govori u mjestima Blaževci, Brod Moravice, Skrad, Brod na Kupi, Kuželj, Turke, Plešće, Tršće, Čabar, Gerovo, Crni Lug, Delnice, Kupjak, Ravna Gora, Begovo Razdolje, Lokve, Belo Selo, Vrata, Fužine. Autorica tako izdvaja glavne značajke dvaju poddijalekta goranskoga dijalekta prema podacima objavljenim u dosadanjim istraživanjima. Čakavski se gorskokotarski govori dijele na dva govorna tipa: istočni (srodan čakavskim govorima ličko-pokupske regije) i zapadni (sličan primorskim čakavskim govorima), a ti se govori (uz izuzeće govora Mrzle Vodice koji je ekavski) još dijele i prema poddijalektnoj pripadnosti: kontinentalnomu poddijalektu pripadaju istočni govori (oko Vrbovskoga), a primorskomu poddijalektu zapadni govori (oko Slavice). Istočni se čakavci nalaze oko Vrbovskoga u mjestima Stubica, Senjsko, Jablan, Presika i Vrbovsko, a ovamo se pridružuju govori tzv. zagorsko-ogulinskoga tipa u mjestima Modruš, Josipdol, Oštarije, Tounj. Tomu se popisu može pridodati Bosiljevo, dok su mjesta Ogulin, Hreljin Ogulinski, Donje i Gornje Zagorje označeni dvojako – kao govori s čakavskom osnovom i govori s kajkavskom osnovom. Zapadna pak čakavština Gorskoga kotara obuhvaća mjesta Benkovac Fužinski, Slavica, Sleme, Brestova Draga i djelomice Stari Laz (ikavsko-ekavski dijalekt, primorski poddijalekt) te mjesto Mrzla Vodica (ekavski dijalekt, primorski poddijalekt). Autorica i ovdje izdvaja glavne značajke čakavskih gorskokotarskih govora. Štokavski se gorskokotarski govori mogu podijeliti u dva novoštokavska tipa – ijekavski i ikavski tip. Ijekavski se štokavski tip govori u mjestima Tuk (Tuk Vojni je ijekavski, a Tuk Mrkopaljski ikavski), Moravice i

Gomirje, a ovamo se pridružuju govori mjesta Jasenka i Drežnice na obroncima Male kapele. Ikavski se štokavski tip grana na štakavski (Lič) i šćakavski (Mrkopalj, Sunger). Najbliži su mu novoštokavci u vinodolskome kraju: Krmpote, Klenovica i okolna sela te nadalje pod Velebitom: Krivi Put, Krasno Polje i Sv. Juraj. Autorica također navodi glavne crte istočnih (ijekavskih) štokavskih govora i zapadnih (ikavskih) štokavskih govora.

Treće je poglavlje naslovljeno *Štokavsko narječje*. Crnić Novosel precizno piše o prostiranju, klasifikaciji i osnovnim karakteristikama štokavskoga narječja. Razumije se, dijalektna je karta ranije izgledala drugačije negoli danas, čemu su pogodovale brojne migracije u razdoblju osmanlijskih osvajanja balkanskoga područja. Današnji su štokavski dijalekti uglavnom klasificirani po odrazu jata: *ikavski*, *ekavski* i *ijekavski* te konsonantskome kriteriju: rezultatu jotacije skupova **st* i **sk*. Kao jedan od temeljnih kriterija u klasifikaciji štokavskih govora navodi se i akcenatski kriterij, tj. postojanje/nepostojanje novoštokavskoga inventara i distribucije u pojedinu govoru. U potpoglavlju *Novoštokavski ikavski dijalekt* autorica na pregledan način iznosi fonološke i morfološke podatke o tome dijelom štakavskome, a dijelom šćakavskome dijalektu.

Četvrto se poglavlje odnosi na fonologiju štokavskih ikavskih govora u Gorskome kotaru. U dijelu se o vokalskome sustavu iscrpno obrađuje inventar, realizacija i distribucija. U istraživanim je govorima ovjereno pet temeljnih vokalskih jedinica u dugim i kratkim slogovima: *i*, *e*, *a*, *o*, *u*, a kao silabem dolazi i *r*. U pogledu je realizacije u govoru Liča istraživačica uočila zatvoreno dugo *a* (*mrq̄vi*, *nq̄rod*), dok se otvoreno kratko *e* realizira u govorima Mrkoplja (*mḡni*, *nḡḡ N mn.*) i Sungera (*dalḡko* pril., *tḡḡ*), no te izgovorne varijante Crnić Novosel s pravom ne smatra zasebnim jedinicama njihova vokalskoga inventara jer je riječ o manjem broju primjera u kojima gotovo uvijek alterniraju oblik s neutralnim fonemom i oblik s alofonom zatvorene artikulacije. Posebna je pozornost posvećena vokalskim redukcijama: potpune, svojstvene svima govorima (npr. *Mḡrika*, *nḡḡ*, *ḡprav*) i djelomične, svojstvene samo govoru Liča (*ḡdarḡle*, *načḡnt*). Premda govori poznaju vokalske skupove (*pḡuk* u svima mjestima, *zḡiskrilo* u Mrkoplju, *nḡopḡk* u Liču), oni se rjeđe ostvaruju, pa češće dolazi do razbijanja zijeva kontrakcijom (npr. *dḡnesḡ* u Mrkoplju, *pḡtnḡjst* u Liču) ili interpoliranjem kojega fonema (npr. *kḡseja* 'kiseo', *napḡvat* u Liču). Poznato je da novoštokavci ikavci nerijetko zamjenjuju vokale, no autorica ih u opserviranim

govorima iznimno registrira (npr. *lûbezan* u Sungeru). Znatan dio čakavskih i štokavskih govora povezuje prijelaz staroga korijenskoga slijeda *ra* u *re* u poznatim riječima. Gorskokotarski štokavci ikavci govore *rêst*, *nàrêst* i sl., ali nema primjera tipa *vrebac* i *krest(i)*. Što se tiče podrijetla vokala, duge su i kratke vokalske jedinice kontinuantne odgovarajućih vokala u ishodišnome sustavu. Treba spomenuti da su nekadanji poluglasovi dali očekivano *a* (*lâž*, *dàska*, *dôbar*), a ovjeren je i pokoji primjer čakavske jake vokalnosti: u svima se mjestima govori *mâša* te *vâlê* ‘odmah’ i još poneki primjer, kao što je to u Sungeru i Mrkoplju *mànôn/mànôn*, u Sungeru *kâdi* ‘gdje’ itd. Premda neki govori poznaju prijelaz **və-* > *va-* u pogdjekojem nalazu, obično je rezultat vokal *u* (*u* (prijedlog), *ùnuk*, *udòvica* i sl.). Slogotvorni *l* i nazal stražnjega reda imaju jednaku preinaku u vokalu *u* (*sûnce*, *vûna*; *mûž*, *žèludac*). Prema nekadanjemu se prednjemu nazalu svagda ostvaruje *e* (*jèzik*, *pêt*, *méso*), nema dakle potvrda tipa *zajat*, *ujat* i sl. kao kod nekih novoštokavaca ikavaca. Jat je dao *i* (*bîdan*, *rîzat*, *dvî* u Liču, *svîća*, *svîdok*, *dônili* u Mrkoplju, *mîšat*, *nèvista*, *vesèliji* u Sungeru) iako je u svima govorima, osobito u Sungeru, ovjeren i nešto ekavskih likova (*cèsta*, *sêno* u Liču, *dèlat*, *lêvo*, *pésak* u Mrkoplju, *crêp*, *sréda*, *kòleno* u Sungeru itd.). Konsonantski sustavi Mrkoplja i Sungera imaju 24 fonema, a govor Liča 23 jer taj govor ne zna za fonem *h*. Afrikata se *ž* javlja u manjem broju potkrepa, pa likovi tipa *žêp*, *žîgerica* nisu nimalo strani. Autorica u pogledu realizacije lijepo zamjećuje da mrkopaljski govor ima fonem *ć* koji je drugačijega izgovora negoli u štokavskim sustavima, odnosno da je bliži u izgovoru čakavskim sustavima, a jednako vrijedi i za fonem *ž*. Postojanje fonema *h* od znatne je strukturne važnosti. U govoru Liča, kako Crnić Novosel zaključuje, taj fonem nije stabilnom jedinicom konsonantskoga inventara (*àjdūk*, *múja*, *naránit*, *kùvat*, *grî*), čime se odvaja od mrkopaljskoga (*hlâd*, *mùha*, *krùh*) i sungerskoga govora (*líha*, *mîh*, *strâh*) u kojima se čuva osim u pogdjekojem usamljenome primjeru. Fonem je *f* pak dijelom konsonantskih inventara istraživanih govora (*ofîrat*, *frâtar*, *fèder*). Delabijalizacija je dočetnoga *-m* u *-n* ovjeren u nastavcima i nepromjenjivim riječima (*čÿjên*, *većinôn* u Liču, *crépon* u Sungeru, *črivîn* u Sungeru). S obzirom na čuvanje ili nečuvanje finalnoga *-l* u svima trima poznatim kategorijama gorskokotarski se ikavskoštokavski govori također razdvajaju. Uz vokalizaciju finalnoga *-l* u *-a* na kraju sloga u svima trima kategorijama, dolaze i primjeri očuvanoga finalnoga *-l* u imenica i pridjeva u svima trima govorima, kao i

u kategoriji glagolskoga pridjeva radnoga muškoga roda jednine u govoru Sungera. Sungerski su nalazi tipa *òbisil*, *ùmrl*, *znâl* vrijedni pažnje i osobito interesantni u okviru štokavskih govora. Rotacizam u ovim govorima često zahvaća prezentske oblike glagola *moć* (*mòren*, *mòreš*...), također i prilog *mòrda*, a u mrkopaljskome i sungerskome govoru i veznik *jèrbo*. Među alternacijama konsonanata autorica evidentira da se zbivaju asimilacije (*š nîn*, *š nòn*) i disimilacije (*dìmlâk*, *sùmlat*) te redukcije konsonanata (*ćèr*, *čèla*, *šènica*...). O podrijetlu se pojedinih konsonanata i konsonantskih skupova piše u zasebnome poglavlju. Saznaje se da fonem je *ć* rezultat primarne i sekundarne jotacije staroga dentala *t* (*kùća*, *nòć*, *Bòžić*), a fonem *ž* rezultat primarne i sekundarne jotacije staroga dentala *d* (*gòspoža*, *prèža*, *ròžen* uz izolirani primjer *mèjāš*). Ovi su fonemski parnjaci *ć* i *ž* potvrđeni u govoru Liča u infinitivnim osnovama *pròć*, *dòć*, *zâć*, odnosno u prezentskima *nâže*, *pròžē* itd., dok se u mrkopaljskome, pored *ć* i *ž*, javljaju forme *s jt* i *jd*, a u sungerskome jedino forme *s jd*. Odras je starih skupova **st'*, **sk'* u govoru Liča *št* (*dvòrište*, *klišta*), a u govorima Mrkoplja i Sungera *šč* (*křšćen*, *òghišće*, *spúšcat*). Ovamo idu i rezultati skupova **zd'*, **zg'* prema kojima u Liču dolazi *žd* i *žž* (*mòždanī*, *gròžže*), a u govorima Mrkoplja i Sungera *žž*, *žd* i *zj* (*gròžžana*, *mòždanī*, *gròzje*). Akcenatski je sustav novoštokavski četveroakcenatski sustav, sa zastupljenim razlikama u realizaciji pojedinih jedinica i distribuciji neakcentiranih duljina. Govor Liča redovito ima i postakcenatsku duljinu, koja je u sungerskome i mrkopaljskome slabo izrazita i sklona redukciji. U pogledu realizacije treba istaknuti da autorica opaža u sungerskome i mrkopaljskome govoru da je kratkouzlazni akcent nedovoljno intonacijski razlikovan prema kratkosilaznomu akcentu, odnosno da je manje oštar od onoga u standardnome jeziku, dok je u govoru Liča intonacijska razlikovnost tih dviju akcenatskih jedinica jasno izražena. Opservirani govori poznaju i prenošenje akcenta (*òd vās* u Liču, *ò nemu* u Mrkoplju, *nè moren* u Sungeru) i preskakanje akcenta (*ù grād* u Liču, *ù svit* u Mrkoplju, *pòd vodu* u Sungeru, ali i *na trī* u Liču, *u grād* u Mrkoplju, *za svè* u Sungeru).

U poglavlju se o morfolgiji, petome po redu, donosi opis morfoloških posebnosti štokavskih ikavskih govora u Gorskome kotaru. Opis obuhvaća iscrpan prikaz fleksije promjenjivih vrsta riječi: imenica, zamjenica, pridjeva, brojeva, priloga i glagola te prikaz morfonoloških i akcenatskih mijena koje se pritom pojavljuju u pojedinim oblicima. Ovom će se prilikom

ukazati na bitnije zaključke. U govorima su potvrđene tri sklonidbene vrste imenica. U I jd. imenica *a*-vrste nije sačuvana negdašnja razlika između palatalne i nepalatalne sklonidbe pa se prijeglas *o > e* iza palatala ne vrši (*vrâgon, mlíkon, jájon, mûžon, ôcon*). U imenica ženskoga roda nastupa uobičajeno *-on* (*cûron* u Sungeru, *glávōn* u Liču i Mrkoplju). Imenice *i*-vrste imaju u svima trima govorima nastavak *-i* (*ćèri* u Liču i Mrkoplju, *mîlosti* u Sungeru), a nastavci su *-jon* i *-ju* ovjereni u mrkopaljskome (*kôšćōn, rîčju*) i sungerskome govoru (*mášćon, smřću*). Registrirane su neproširene množinske forme u svih jednosložnih imenica te u većini dvosložnih imenica (*zîdi, pòpi, kòtli*) uz poneko odstupanje. Štokavski nastavak *-a* u genitivu množine imenice muškoga roda dolazi u govoru Liča (*dinárâ, kónâ, ôrâjâ*), u Mrkoplju izuzetno rijetko, a u Sungeru nije zastupljen. U srednjem je rodu dominantan *-a* (*sélâ, jájâ, vriménâ*), ali je živ i nulti (*lèbâr*). U ženskome se rodu pojavljuje nastavak *-a* (*krâvâ, vrícâ*) ili nulti (*krûšâk, gôđîn*), a jedino imenice ‘noga’ i ‘ruka’ dolaze s nastavkom *-ul/-uj*. Nastavak je *-i* potvrđen u svima trima govorima (*misécî, grádî, korákî*), a prisutan je i niz primjera s nultim nastavkom (*dòlâc, prâsâc, bânâk*). Imenice *i*-vrste imaju nastavak *-i* ili *-iju* (*lâžî, zapovîdî* u Liču, *ôčîjû* u Liču i Mrkoplju). U DLI mn. imenica muškoga i srednjega roda registriran je sinkretizam na *-in* (*bùbrigîn, krîžîn, sèlîn, ramènîn*), dok je u ženskome rodu evidentiran nastavak *-an* (*nògan, kûćan, grîvan*). Imenice *i*-vrste imaju *-in* (*nòcîn, stvárîn*), a neke imenice i *-iman* (*ùšiman, ôčiman* u Liču i Mrkoplju). Autorica se bavi i imenicama koje se sklanjaju po izdvojenim pravilima te morfološkim alternacijama u imenicama sviju sklonidbenih vrsta, a donosi i napomene o akcentu. U dijelu o pridjevima piše o pozitivu, neodređenome i određenome liku pridjeva te o morfonološkim alternacijama u pozitivu. Zasebno se bavi tvorbom komparativa koji se u štokavskim ikavskim govorima tvori od osnove pozitivu sufiksima *-š-* (*lâkšî*), *-ij-* (*zdrâvijî*) i *-j-* (*jâčî*) te tvorbom superlativa. U pogledu zamjenica Crnić Novosel primjenjuje podjelu zamjenica prema trima sklonidbenim vrstama. Obraduje lične zamjenice za 1. i 2. l. (*jâ, tí, mî, vî*) i povratnu zamjenicu, lične zamjenice za 3. l. jd. i 3. l. mn. (*ôn, òno, òna, òni, òna, òne*), posvojne zamjenice (*môj, tvôj... nâš... ñègov...*) i posvojnu-povratnu zamjenicu (*svôj*), pokazne zamjenice (*tâ* u Liču, *tâj* u Mrkoplju i Sungeru... *tâkvî/tâkî...*), upitno-odnosne zamjenice (*kô* u Liču i *kî/kô* u Mrkoplju i Sungeru, *štô*) i njima tvorene neodređene zamjenice (*nîki* ‘nitko’ i ‘neki’, *nîko* ‘netko’, *svâki, nîš* ‘ništa’, *nîšto* ‘nešto’...). Zasebna poglavlja,

pored nabrojanih, zauzimaju zamjenica *vàs/svàs* ('sav') i lik *svè* te zamjenički pridjev *sâm*. U zamjeničko-pridjevskoj sklonidbi ovjerene su specifičnosti većinom podudarne s onima u drugim novoštokavskim ikavskim sustavima, no ima i odstupanja (npr. *mànōn/mānon* u Mrkoplju i Sungeru, genitivni lik *čèsa* u svima govorima, lik *vàs/svàs* itd.). Posebice upada u oči da je u sungerskome govoru u DL jd. u pridjeva, promjenjivih brojeva i većini pridjevskih zamjenica zastupljen nastavak *-on* (*na svêton p̃rvon pričesti*), kao što je to u jugoistočnim zapadnoštokavskim govorima, te u manjem broju južnočakavskih govora. Slijedi poglavlje o brojevima koje se dijeli na obradu glavnih i rednih brojeva. Veliko je poglavlje o glagolima. Morfološki sustav štokavskih ikavskih govora u Gorskome kotaru ima sedam jednostavnih (prostih) oblika: infinitiv, prezent, imperativ, glagolski pridjev radni, glagolski pridjev trpni, glagolski prilog sadašnji, glagolske imenice i pet složenih (perifrastičkih) oblika: perfekt, pluskvamperfekt, futur I., kondicional I. i kondicional II. Svi se oblici obrađuju detaljno i s nizom potkrepa s terena. Neka se spomene nekoliko bitnih crta: infinitiv svagdje svršava na *-t* ili *-ć*, sporadično na *-ti/-ći* u Sungeru; imperativ ima nekoliko tipova (*bīž, šidmo; lèti, zabòravimo; čùj, čekājte/čekajte*); u govorima je Mrkoplja i Sungera osobit oblik pomoćnoga glagola 'biti' (*bin, biš, bi, bimo, bite, bi*) za tvorbu kondicionala, dok je u govoru Liča drukčije stanje (*bi* u svima licima). Autorica priloge dijeli na priloge mjesta (npr. *svàgdi* u Sungeru), vremena (npr. *pòtlen* u Mrkoplju), načina (npr. *pràvo* 'ravno' u Liču), količine (npr. *fàn* 'prilično' u Liču), uzroka (npr. *zàšto* u Sungeru), te ih na taj način obrađuje, a izdvaja i priloge koji mogu izricati i okolnosti pod kojima se odvija radnja (npr. *jūžno* u Sungeru). Prilozi nastali od opisnih pridjeva promjenjivi su i mogu se stupnjevati, pa je i tomu posvećena pozornost. Potom slijedi opis i analiza prijedloga (primarni i sekundarni), veznika, čestica i usklika. Opis morfoloških značajki štokavskih ikavskih govora u Gorskome kotaru pokazao je pretežitu ujednačenost opisanih sustava u većini značajki, uz pojedina odstupanja. Morfološka je raščlamba potvrdila njihovu međusobnu podudarnost, ali i podudarnost tih govora s većinom ostalih novoštokavskih ikavskih govora.

Šesto poglavlje, *Zaključak*, jezgrovito donosi važna fonološka i morfološka obilježja u opserviranim govorima.

Sedmo je poglavlje *Literatura*, gdje je zabilježeno više od 150 korištenih jedinica.

Završno (osmo) poglavlje jesu ogledi govora svakoga od analiziranoga govora.

Na kraju se ovoga osvrta može sažeti i zaključiti sljedeće. Mirjana Crnić Novosel, mlada dijalektologinja, koja našim narodnim govorima pristupa potkovana čvrstim znanjem i s velikom dozom zanosa, hrvatskoj je dijalektologiji podarila temeljit, iscrpan i pouzdan fonološki i morfološki opis štokavskih ikavskih govora Mrkoplja, Sungera i Liča. Prazna su mjesta na dijalektološkoj karti konačno popunjena, a rad drage kolegice pokazuje da se isključivo spojem znanja, upornosti i ljubavi prema narodnim govorima mogu postići ovako sjajni rezultati.

